

NOVIČE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 17. marca 1855.

List 22.

Nekaj od gnojenja senožit.

(Konec.)

Ako ima posestnik na popisano vižo gnoj pripravljeno, ga jemlje po potrebi iz ene ali druge jame, ki je s frišnim in preležanim gnojem napravljena.

Jez vozim v jeseni kolikor je moč dobro preležani gnoj na ta ali uni travnik, kjer previdim, da ga je bolj potreba; ga dam, kar se dá natanko strositi, in v miru ležati, da ga dež in sneg spirata. Čez zimo in proti spomladi, kadar je gnoj po travniku suh, ga dam z grabljami še bolj zdrobiti in raztegniti, da se zemlja povsod pognoji.

Proti spomladi, kadar je čas kertine poravnati in drugo šaro s travnika pograbit, se pelje nalašč za to opravilo narejena brana, (ki jo bom spodej bolj natanko popisal) na travnik, ki je tudi z valjarjem tako previdena, da valjar po potrebi pred ali pa za brano teče.

Omenjena brana se pa takole naredi. Vzameta se dva, na enem koncu nekoliko kriva, po 6 do 7 čevljev dolga lesa, ki imata podobo in debelost snincov (Schlitten-Kufen). V ta dva lesa so po celi dolgosti za en ali poldrugi čevlj narezan luknje izdolbele ali pa izvertajo, potem, ko gospodar šprunceljne robate ali pa okrogle vdelači hoče. Šprunceljni se naredé po 4½ do 5 čevljev dolgi in se v prej omenjene luknje vtaknejo in dobro zagojzde. Po takem je narejena brana 6 do 7 čevljev dolga, do 5 čevljev pa široka, in ima podobo navadnih nosilnic (trág). H tej brani se naredi še en valjar, debelji ko je boljši je, pa tako dolg, da gré med oba stranska sninca. Valjar se vdela na koncu brane, kjer stranice krive niso; konji se pa na tem krivem koncu priprežejo.

Ko se ob suhem vremenu na travnik pride, se brana tako s kakošno hosto zaplete, da šibkeji konci doli, debelji pa med šprunceljne ležati pridejo. Dobro je konce še enmalo privezati, da se ven ne izlečejo. Naj bolje je za to rabo ternjeva hosta, ker od vsake druge dalje terpi.

Če imamo na senožeti le kertine poravnati in pa zdrobiti gnoj, ki je zdaj prav suh, se hosta bolj pri tem koncu brane nadebelo zaplete, kjer so stranice krive, in tako, da tanki konci hoste proti valjarju gledajo, vendar pa pod valjar seči ne smejo. Zdaj se konji vprežejo, tako, da valjar od zad teče in se travnik povleče; ternje razruši kertine, zdrobí ostanjke gnoja in razčeše tudi mah, valjar pa, ki za brano teče, pritisne drobce zemlje in zdrobljenega gnoja k tlam. Če je brana prelahka, se še kak čok ali pa kamen na-njo naveže.

Menda mi bojo umni gospodarji verjeli, ako jim iz skušnje rečem, da se na to vižo s parom konj in dvema človekoma en dan več in bolje opravi, kakor 15 delavcov opravi z grabljami. Gnoja ni treba na kupe devati in domú voziti; ostane naj zdrobljen v večletno korist na travniku, in to, mislim, je pravo gnojenje travnikov.

Ako se pa mešanica (kompost) na travnik vozi (kar je več del navada), se pa konji na tistem koncu priprežejo, kjer je valjar; hosta se pa narobe, namreč tako zaplete, da debeli konci proti valjarju, šibkeji pa proti kervinam derže, tako, da zdaj valjar pred hosto teče, zakaj, med mešanico so kepe blata ali druge ilovnate zemlje; te kepe mora valjar streti, ternje jih pa raztroši tako, da za brano, če je bilo dovelj suho, ni zemlje, mešanice in kertin viditi. Vse se tako med travo skrije, da misliš, da je zemlja zginila kot kafra.

Tudi za semena zavleči je ta brana dobra, se vé pa da valjar mora od zad teči, toda zemlja mora rahla biti, in storiti se dá to le pri širokih krajih ali ogonih.

J. Pajk.

Gospodarske skušnje.

(Kako se dajo otrobi tudi za človeški živež obrniti). Znano je, da otrobi imajo dokaj redivnega v sebi; to pa se navadno le za živino rabi in ne pride ljudem v prid. V vsaki hiši se pa dá to, kar je za človeški živež pripravnega, lahko iz otrobov dobiti (izvleči) in za kruh obrniti. Posebno v dražih letinah bi se ne smelo to zanemarjati. Kako pa se izvleče to, kar je še za človeka dobrega, iz otrobov? Prav lahko takole: Daj otrobe v topli vodi dobro namočiti, da se iz njih izvlečejo vsi moknati deli; potem izžmi otrobe v platnenem pertu prav dobro in to močnato vodo vmesi v moko za kruh. Kruh na to vižo napravljen je dober, tečen in se ne razloči od navadnega kruha. Ostali otrobi so še zmiraj za živinsko klajo pripravni.

(Kako z naj večjim pridom porabiti krompirjevo perje?) Krompirjevec pokladati živini za klajo, ni dobro, ker ji več škoduje, kakor koristi, — kuriti ž njim pa se tudi ne splača, ker celó malo gorkote dá. Naj bolje je, ako se krompirjevec oberne za gnoj, in sicer tako, da se koj, ko se krompir z njive spravlja, krompirjevec raztroši po deteljsu in čez zimo ležati pustí; še bolje pa je, ako se nastilja ž njim v hlevu.

Kako se zamorejo rogovi goveji živini obrniti, kamor gospodar hoče?) Vsaka goveja živina se nam že na prvi pogled bolj prikupi, če ima rogove lepo nastavljene. Da ji rastejo, kakor gospodar želi, naj na tisti strani, kamor ima po volji gospodarjevi rog rasti, v rog 2 ali 3 majhne zarezice vreže, ki naj bojo toliko globoke, kolikor taleb ali herbet noža iznaša. In rogovi se bojo sčasoma lepo obrnili, kamor gospodar hoče.

(Da se ptuja živina v hlevu z domačo privadi) so v Tirolih do dobrega poterdili lahak pomoček, ki v tem obstoji, da tista živina, ki se ima med seboj privaditi, po glavi in vratu, kakor deleč se ena drugo voha in liže, se z žganjem umije. Če je bila živina pred tem še tako huda, si je zdaj berž prijazna.